

Mausoleu a Llançà: «Aquí descansa Calders»

crònica

Nou mesos després de la seva mort (coincidència o homenatge a la seva ironia?), Llançà inaugurava el monument-mausoleu dedicat a Pere Calders, al capdavant del Passeig Marítim, ben a prop de la casa on havia sojornat cada estiu, des de feia trenta anys. Era la diada de Sant Jordi. L'acte es convertí en un reconeixement institucional i popular a qui, amb paraules de Ma. Àngels Gardella, com un mag blanc i elegant havia sabut transformar els fets quotidians en plomes, capaces de remuntar-nos a un món anímic.

El monument, obra de l'escultor Domènec Fita, té un basament triangular i és coronat per una estructura vidrada que, al seu torn, juga amb la combinació ternària de rombes i triangles. Ignoro si aquesta tridimensionalitat respon a una determinada interpretació simbòlica de l'artista-escultor. Sospito que sí. En qualsevol cas, m'agrada pensar que bé podria representar els tres segments que perfilen la narrativa de Calders: la realitat immediata que, transgredida pel somni, ens permet accedir a una altra realitat més subtil, la que batega darrera els límits de la nostra percepció sensorial i que configura el nostre jo més íntim.

En un costat del monument, hi ha gravat un epígraf extret del conte «La Fi» –inserir a *Cròniques de la veritat oculta*– i que ja constava en el recordatori que la família havia fet imprimir arran de la mort de l'escriptor: «Aleshores jo, sense el pes de la carn, em sentiré deslligat de mans. I, si finalment resulta que

n'hi ha, aniré al cel, on passaré una llarga temporada». És un bon exemple del tarannà i l'actitud de Calders davant la vida i la mort. Tema, aquest darrer, tractat amb certa freqüència a la seva obra. M'ha vingut a la memòria el conte «Mort a data fixa», on el narrador, a qui un savi metge pronostica la mort en el termini d'un any, medita l'epitafi més escaient a la seva tomba. I es decideix per un: «Ha passat com una arada benefactora». Per uns moments, m'he imaginat la rialleta sorneguera de Calders, si la família i l'escultor s'haguessin inclinat per aquest epitafi i no l'altre. I, ben mirat, més enllà de la càrrega irònica que conté, penso que no li hauria escaïgut gens malament. De fet, l'obra caldersiana marca un punt d'inflexió en l'evolució de la narrativa catalana. Gabriel

El monument-mausoleu de Llançà, obra de Domènec Fita, amb les cendres de Pere Calders.

FOTOS: J. M. OLIVERAS

Planella ho recordava en l'acte d'inauguració del monument: «Escrivia de manera clara i diàfana. Era una prosa lacònica, anti-retòrica, breu, precisa i molt neta, de registres molt col·loquials». Penso, doncs, que la seva obra ha estat, certament, una «arada benefactora», el solc de la qual va ser decisiu en uns anys on determinada literatura «de resistència» amb funcions de memorial supletori monopolitzava la nostra producció narrativa.

La costa alt-empordanesa ha estat centre de referència –i sovint també de sojorn– per a molts escriptors, homes i dones, que hi han trobat força més que un espai o un motiu de creació literària. Llançà no hi ha estat aliè. Hi tenim avui encara, i esperem que per molts anys, la presència sovintejada de Josep Palau i Fabre, el poeta alquimista dels mots, profund coneixedor de Picasso i home clau en el procés de recuperació cultural de la postguerra. Carles Fages de Climent té un sonet que s'enceta amb el vers: «Venturosa ciutat si té un poeta...» Llançà ha fet seva, per extensió, aquesta sentència. I ha

*El monument
reproduceix
una frase del
conte «La fi»*

volgut deixar ferma de la seva estima a l'home que li ha llegat molt més que les seves cendres. Josep M. Salvatella, artífex moral del monument-mausoleu, ho resumia en un sentida ressenya necrològica publicada a la revista *Llançà*, pocs dies després de la mort de l'escriptor: «Se n'ha anat Pere Calders. Amb la seva bonhomia, amb la seva correcció impecable, amb el seu punt d'ironia, amb la seva profunda humanitat... Com ell, en resten ja molt pocs. I ens sentim, tots plegats, una mica més sols, més orfes».

S'ha dit que a Catalunya tenim una certa descurança pel que fa als signes materials (monuments, monòlits...) que ajudarien a perpetuar –en la mesura del que és possible– la memòria dels nostres artistes i escriptors. N'hi ha pocs i en falten molts, fet que contrasta amb el reconeixement de què aquells solen gaudir, *post mortem*, en els àmbits institucionals. Una poetessa, persona molt estimada a l'Empordà, em comentava fa pocs dies, en referència a la mort, ara farà un any, d'un figuerenc vinculat a

l'associacionisme cultural de la ciutat: «No hi ha res més efímer i evanescent que la memòria dels morts, fins i tot dels qui han exercit un paper modèlic com a ciutadans». Penso que, malauradament, té molta raó. Més enllà dels gestos necrològics, dels panegírics circumstancials, ens falta la voluntat de perpetuar visualment, tangiblement –ni que sigui amb molta modèstia de recursos– la memòria d'homes i dones, conciutadans nostres, que, mitjançant la seva obra, continuen passant la seva «arada benefactora» en els soles que ens configuren com a poble.

Llançà ha fet molt més que un gest simbòlic. Ha segellat, públicament, una amistat. Darrera la finestreta del seu monòlit, Pere Calders, aquell home afable que assegut a l'embarcador amb les dues nêtes resseguia el xipolleig de l'aigua, ens farà, ben segur, l'ullet enmig les riuades de turistes o en la solitud d'un vespre de tramuntana.

Llançà ha integrat el seu hoste al cor del seu paisatge més estimat. Enhorabona.

JORDI PLA

